

'Advocatuur heeft baat gehad bij opkomst rechtswinkels'

Veertig jaar geleden werd de eerste rechtswinkel geopend. De advocatuur vond dat toen maar niks maar heeft er wel van geprofiteerd, meent mede-oprichter en oud-advocaat Marius de Jong.

.....
Michel Knapen
 journalist

Het gebeurde toch echt als eerste in de provincie. Niet in Amsterdam – zoals vaak wordt gedacht – maar in Tilburg werd in april 1969 de eerste Nederlandse universiteit (toen nog de Katholieke Hogeschool) bezet, en als een *spin-off* werd daar ook de eerste rechtswinkel geopend.

Marius de Jong, sinds 1 januari 2009 advocaat in ruste, was in die jaren een Tilburgse rechtenstudent en verzette zich tegen het establishment dat 'universiteit' heette. Een instituut dat, net als de advocatuur, weinig op had met de dagelijkse problemen van gewone mensen en zich boven

de massa waande. Vanuit dat besef werd veertig jaar geleden de eerste rechtswinkel van Nederland opgericht. Een paar maanden later publiceerde *Ars Aequi* het beroemde 'zwarte' nummer, *De leemte in de rechtshulp*.

De opkomst van de rechtswinkel moet wel in het juiste perspectief worden geplaatst, zegt De Jong. 'Er waren in die tijd minder regels en minder complexe regels, en burgers hadden waarschijnlijk niet zo vaak juridische problemen. Maar als ze een probleem hadden, dan konden ze eigenlijk nergens terecht. Er waren geen klachtencommissies, geen ombudsmannen, geen rechtsbijstandverzekeraars, veel minder advocaten en al helemaal geen sociaal advocaten. Dáár sprongen we op in.'

De advocatuur vond de rechtswinkel niet nodig, 'want er is toch toegang tot het recht?'

Tussen droom en daad zat in Tilburg een korte tijd. Nadat De Jong met enkele collega-studenten hun eerste spontane ideeën hadden geformuleerd, gingen de deuren van de rechtswinkel – een kamer in de toenmalige studentenkamer – al open, en meteen was het volle bak, herinnert De Jong zich nog. Sindsdien verwerkt de Tilburgse rechtswinkel jaarlijks twee- à drie-duizend klanten.

De advocatuur als beroepsgroep vond dat initiatief in 1969 maar niks. 'Het is toch niet nodig, want er is toch toegang tot het recht', was een van de formele argumenten. En: 'Studenten die juridisch advies geven, dat kan toch niet veel soeps zijn.' Diep in hun hart was de advocatuur ook bezorgd om hun eigen boterham, vermoedt De Jong, want tegen gratis rechtsbijstand konden ze toen al niet op. Individuele advocaten hadden minder moeite met de rechtswinkels, waarvan er al snel in alle studentensteden een ontstond. Die advocaten gaven begeleiding, hielden zich beschikbaar als de studenten van de rechtswinkel er niet uitkwamen, of als zaken voor hen te groot werden.

Sympathie

In de jaren daarna draaide de advocatuur bij, en er ontstond een zekere sympathie voor de rechtswinkels. De Jong: 'Concurrentie werd niet gevoeld, integendeel: de rechtswinkels verwezen cliënten door naar advocatenkantoren. Via de rechtswinkels werden meer mensen zich bewust van

hun rechten, waarvan ook de advocatuur heeft geprofiteerd. En met de kwaliteit van de rechtswinkeliers zat het eigenlijk ook wel goed.' Verder ontstond er vanuit de rechtswinkels een nieuw fenomeen: de sociale advocatuur, bemand door ex-rechtswinkeliers die inmiddels waren afgestudeerd, zelf wilden procederen en een (beter betaalde) baan wilden. Die weg legde De Jong ook af. Na tien jaar rechtswinkel werd hij advocaat, de laatste twintig jaar bij advocatenkantoor De Haas & De Jong in Tilburg.

Veel rechtswinkels zijn de afgelopen jaren opgedoekt, maar de lokale traditie houdt de Tilburgse rechtswinkel in stand. Daar gaan de minvermogenenden naartoe, men weet nog steeds de weg. Ze doen werkzaamheden die de advocatuur laat liggen: loonberekeningen, kwesties rond telefoon- en energierekeningen. En de 'structurele rechtshulp' – het bewerken van de politiek, het bedrijfsleven of woningcorporaties – komt langzaam weer op de agenda, nadat het accent de afgelopen tien jaar op de individuele rechtshulp lag.

Ex-advocaat De Jong ziet nog wel een toekomst voor de rechtswinkels. 'De juridische loketten zijn geen echte concurrentie gebleken. Rechtsbijstandverzekeraars inmiddels wel. Advocaten willen zaken waarvoor ze worden betaald of waarvoor ze een zekere toevoeging krijgen. Daartussenin zit nog volop ruimte voor goed georganiseerde rechtswinkels.'